

Mateusz Doliński

Sojusz Południa z Południem : specyfika relacji brazylijsko-afrykańskich

Pisma Humanistyczne 10, 105-117

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Mateusz Doliński

Sojusz Południa z Południem. Specyfika relacji brazylijsko-afrykańskich

Wstęp

Światowy kryzys ekonomiczny przyspieszył zmiany zachodzące w globalnym porządku gospodarczym. Osłabieniu uległa pozycja dotychczasowych liderów z Europy i Ameryki Północnej. W tym samym czasie znaczenia nabrały nowe kraje, wśród których coraz większą rolę odgrywa Brazylia. Okres dynamicznego rozwoju i przeobrażeń społecznych pozwolił na ugruntowanie pozycji regionalnego mocarstwa. Ambicje tamtejszych przywódców sięgają jednakże o wiele dalej. Kluczowym elementem brazylijskiej strategii stało się rosnące zainteresowanie Afryką, co nieuchronnie doprowadziło do współzawodnictwa z innymi uczestnikami wyścigu o wpływy na Czarnym Lądzie. W przeciwieństwie do swoich konkurentów Brazylia dysponuje jednak kilkoma atutami, które umożliwiają nie tylko zdobycie przewagi i osiągnięcie zamierzonych celów, ale mogą przyczynić się również do poprawy warunków życia na kontynencie afrykańskim.

Brazylia i Afryka

Wbrew pierwszemu wrażeniu Brazylia i Afryka mają ze sobą wiele wspólnego. Oddziela je wprawdzie Ocean Atlantycki, ale łączą liczne więzy historyczne, kulturowe i językowe. Relacje z kontynentem afrykańskim zostały określone przez byłego prezydenta Brazylii, Luiza Inacio Lula da Silvę, jako powinność moralna i polityczna wynikająca z dziejów. Potwierdzenie słuszności tych słów odnajdziemy w dzisiejszej strukturze ludności. Ponad 40 procent obywateli największego kraju Ameryki Południowej posiada afrykańskie korzenie¹. Jest to bezpośrednie pokłosie niechlubnych

1 G. Seibert, *Brazil in Africa: Ambitions and Achievements of an Emerging Regional Power in the Political and Economic Sector*, <http://nai.uu.se/ecas-4/panels/1-20/panel-8/Gerhard-Seibert-Full-paper.pdf>, (10.05.2013).

czasów handlu niewolnikami. Pierwszy transport darmowej siły roboczej przyplłynął do Brazylii, wówczas portugalskiej kolonii, już w pierwszej połowie XVI wieku. Według różnych szacunków, całkowita liczba osób wywiezionych z Afryki tylko w latach 1750-1850 przekroczyła trzy miliony. Główne źródło pozyskiwania murzyńskich niewolników stanowiły obszary dzisiejszej Angoli, z której pochodziło łącznie ok. 1,4 mln osób².

Znaczący odsetek czarnoskórych mieszkańców kraju to jednocześnie spory elektorat. Wygrana Luli da Silvy w wyborach prezydenckich z 2002 r. nie byłaby możliwa bez głosów oddanych przez szerokie rzesze Afrobrazylijczyków, którzy opowiedzieli się za programem reform społecznych i ekonomicznych. Uzyskane poparcie nie zostało zapomniane, przekładając się później na poczynania nowego gabinetu. Jedną z pierwszych decyzji rządu dotyczyła wprowadzenia do wszystkich szkół, zarówno publicznych jak i prywatnych, nauczania historii i kultury afrobrazylijskiej. Równolegle rozpoczęto kształcenie odpowiedniej kadry nauczycielskiej, zaś na uniwersytetach utworzono specjalne kierunki studiów. Nastąpiła ogólnokrajowa akcja promująca zapomniane dziedzictwo przodków z Czarnego Łądu. Wzrost zainteresowania tą tematyką osiągnięto m.in. poprzez przybliżanie historii zbiegłych niewolników oraz podtrzymywanie kontaktów z ich potomkami, którzy na przestrzeni minionych lat powrócili do swojej ojczyzny. Na brazylijskich uczelniach pojawili się również afrykańscy studenci, szczególnie z krajów portugalskojęzycznych. Zawarte wcześniej porozumienia stworzyły podstawy prawne do uruchomienia licznych programów stypendialnych. W 2011 r. działalność zainaugurował natomiast Uniwersytet Afrykański (Unilab) w Redencao, gdzie docelowo kształcić będzie się 5 tys. żaków³. Połowę miejsc przewidziano dla osób pochodzących z krajów afrykańskich. Przy okazji warto wspomnieć, iż lokalizacja samego uniwersytetu nie jest zupełnie przypadkowa, gdyż Redencao to pierwsza brazylijska miejscowość, która w drugiej połowie XIX w. podjęła decyzję o zniesieniu niewolnictwa.

Brazylia, jako dawna kolonia portugalska, mocno związana jest z innymi terytoriami podlegającymi kiedyś Lizbonie. Ten sam język i dziedzictwo pomagają w nawiązywaniu kontaktów, czego przejawem są częste wizyty polityków, przedsiębiorców oraz przedstawicieli licznych organizacji, stowarzyszeń i związków religij-

2 R. de Bivar Marquese, *The dynamics of slavery in Brazil: Resistance, the slave trade and manumission in the 17th to 19th centuries*, http://socialsciences.scielo.org/scielo.php?pid=S0101-33002006000200004&script=sci_arttext, (10.05.2013).

3 UNILAB *University strengthens ties between Brazil and Africa*; http://www.brasil.gov.br/news/history/2011/05/27/unilab-university-strengthens-ties-between-brazil-and-africa/newsitem_view?set_language=en, (10.05.2013).

nych. Wielopłaszczyznowa kooperacja znalazła swój oficjalny wymiar w 1992 r., gdy założono organizację Portugalskojęzycznych Krajów Afryki (PALOP), zrzeszającą Angolę, Republikę Zielonego Przylądka, Gwineę-Bissau, Wyspy Św. Tomasza i Książęca, Mozambik oraz Gwineę Równikową. Zaledwie cztery lata później powstała Wspólnota Krajów Portugalskojęzycznych (CPLP)⁴. W jej skład, oprócz wymienionych krajów afrykańskich, weszły Brazylia i Portugalia. W 2002 r. do tego grona dołączył także Timor Wschodni.

W obydwu organizacjach Brazylia zaczęła z czasem odgrywać wiodącą rolę, dążąc nie tylko do ugruntowania swojej roli przywódczej, ale przede wszystkim do pozyskania wsparcia dla starań o fotel stałego członka Rady Bezpieczeństwa ONZ. Już wcześniej, bo w latach 90. ubiegłego wieku, Brazylijczycy zaczęli odpowiednio kreować swój wizerunek wśród afrykańskich krajów, występując w roli aktywnych mediatorów podczas krwawych konfliktów zbrojnych. Na Czarnym Lądzie pojawiły się wówczas brazylijskie oddziały pokojowe, które z ramienia ONZ pilnowały przestrzegania porozumień kończących wojny domowe w Mozambiku i Angoli⁵. Oprócz działań prestiżowych spory nacisk kładziony jest także na propagowanie kultury. W tym celu uruchomiono Centra Kultury Brazylijskiej, funkcjonujące przy wybranych placówkach dyplomatycznych, zaś pod koniec 2010 r. nadawanie rozpoczęła kanał TV Brasil Internacional, docierający swym zasięgiem do kilkudziesięciu krajów afrykańskich. Brazylijskie seriale i programy telewizyjne, głównie tzw. opery mydlane i audycje rozrywkowe, od wielu lat cieszą się wśród tamtejszych widzów ogromną popularnością.

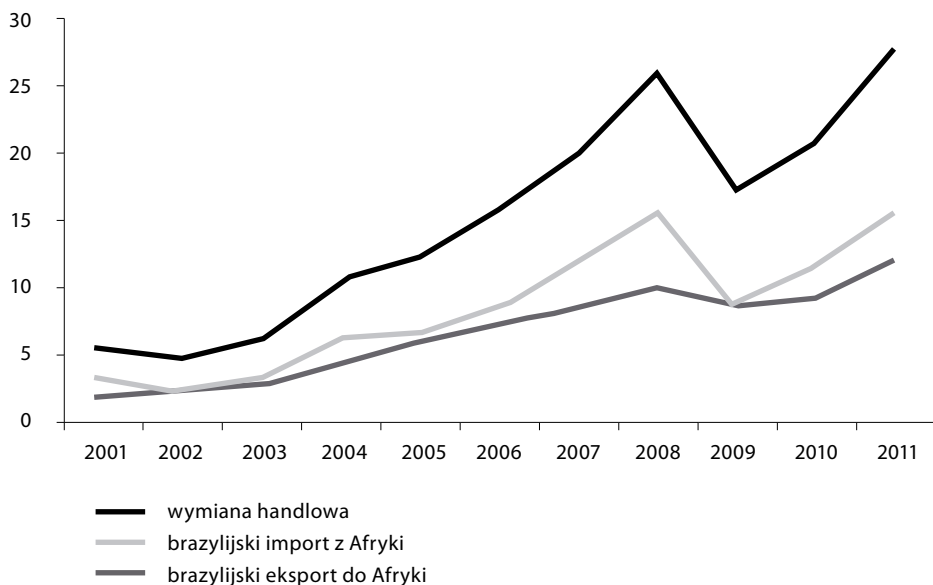
Relacje gospodarcze

Najważniejszym wyznacznikiem rosnącego zainteresowania Afryką jest systematycznie powiększająca się wartość dwustronnej wymiany handlowej i brazylijskich inwestycji na kontynencie. Kapitał z Ameryki Południowej trafia głównie do krajów skupionych w PALOP. Dzięki sprzyjającym okolicznościom, wynikającym bezpośrednio ze wspomnianych czynników kulturowo-historycznych, brazylijskie firmy z łatwością wkraczają na miejscowe rynki. Afryka stała się już czwartym partnerem handlowym Brazylii, tuż za Chinami, Argentyną i USA. Wzajemna wy-

4 Comunidade dos Países de Língua Portuguesa (CPLP), <http://www.cplp.org/id-2597.aspx> (11.05.2013).

5 Brazylijski kontyngent sił pokojowych w ramach misji UNAVEM w Angoli liczył 1,2 tys. żołnierzy, którzy stacjonowali na terytorium tego państwa w latach 1995-1997. Za: G. Seibert, *Brazil in Africa...*

miana handlowa wzrosła ze skromnych 4,2 mld w 2000 r. do ponad 27 mld dolarów w 2011 r.⁶ Według prognoz, w ciągu najbliższych 3 lat sprzedaż brazylijskich towarów i usług na kontynencie afrykańskim wzrośnie o ponad 23 procent. Zwiększeniu uległ też import, który w 2000 r. osiągnął 3 mld, a dekadę później przekroczył 15 mld dolarów. Siłą napędową ożywionych kontaktów handlowych stało się rosnące zapotrzebowanie energetyczne. Nigeria, Angola i Algieria to czołowi dostawcy ropy naftowej dla brazylijskiej gospodarki⁷.

Wykres 1. Wartość wymiany handlowej między Brazylią i Afryką w latach 2001-2011 (w mld USD).

Źródło: C. Stolte, *Brazil in Africa: Just Another BRCIS County Seeking Resources?*, http://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/Research/Africa/1112bp_brazilafrika.pdf (11.05.2013).

6 *Insight and Strategy - Brazilian trade delegation underlines African Entente*, <https://m.research.standardbank.com/Research?view=1671-a5044b08e79d46ecbbc7fa0b9103c93d-1>, (11.05.2013).

7 Surowiec dostarczany z Nigerii odpowiada za 50 proc. wartości całego brazylijskiego importu z Afryki. Ibidem.

We wzajemnych stosunkach gospodarczych kluczowa rola przypadła prężnemu sektorowi prywatnemu. Firmy o zasięgu globalnym, takie jak Odebrecht, Andrade Gutierrez i Camargo Correa Group, opanowały wiele segmentów na lokalnych rynkach. Od 2003 r. w całej Afryce zainwestowano już ponad 10 mld dolarów, najczęściej przy projektach infrastrukturalnych i rolniczych⁸. Spora w tym zasługa przemysłowej polityki rządu brazylijskiego, który pomaga rodzimym przedsiębiorcom w uzyskiwaniu milionowych kontraktów. Warto przyjrzeć się bliżej temu mechanizmowi, gdyż opiera się on na dość prostych zasadach i przynosi wymierne efekty.

Brazylijczycy na Czarnym Lądzie

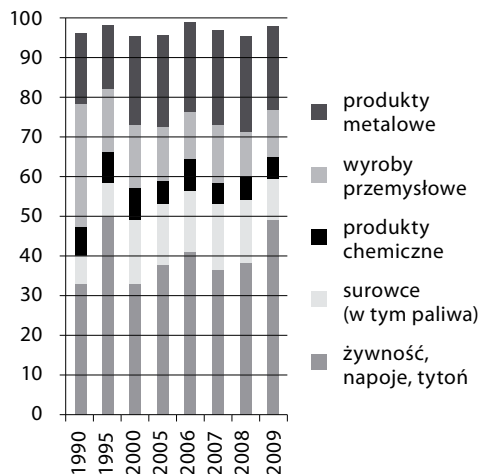
Strategia stosowana w Afryce jest trzystopniowa i podąża w kierunku uzyskania dostępu do kluczowych zasobów naturalnych. W pierwszej kolejności prowadzone są rozmowy i działania mające wzmocnić dwustronny dialog. Służą temu częste wyjazdy i spotkania odbywane przez członków brazylijskich władz, którym w podróży zawsze towarzyszą biznesmeni. Prezydent Lula da Silva w ciągu swoich ośmioletnich rządów odbył 12 podróży na kontynent afrykański odwiedzając aż 21 krajów. Co znamienne, swoją ostatnią oficjalną wizytę jako głowa państwa złożył w Mozambiku⁹. Za jego kadencji priorytetem ustanowiono zbudowanie ścisłych relacji na tzw. linii Południe-Południe. W jej ramach Afryka uzyskała wysoki status w brazylijskiej polityce zagranicznej. Kontynuatorką obranej drogi, choć w nieco mniejszym stopniu, jest Dilma Rousseff, która w pierwszym roku urzędowania odwiedziła RPA, Mozambik i Angolę. W lutym br. odbyła podróż do Nigerii, zaś w maju uczestniczyła w etiopskim szczycie Unii Afrykańskiej, gdzie padły zapowiedzi umorzenia części długu państw afrykańskich¹⁰. Wcześniej złożono deklaracje dotyczące powstania Grupy Afrykańskiej, nowego forum do prowadzenia dyskusji i pogłębiania integracji ekonomicznej między kontynentami.

8 *Brazil's Economic Engagement with Africa*, http://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Publications/Brazil%27s_Economic_Engagement_with_Africa_rev.pdf, (11.05.2013).

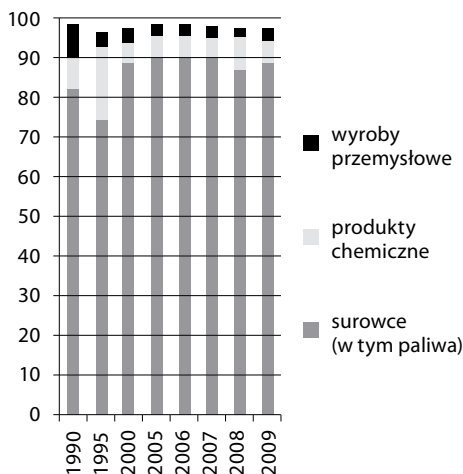
9 *Promoting trade and political links with Africa, Lula da Silva's next Job*, <http://en.mercopress.com/2010/11/24/promoting-trade-and-political-links-with-africa-lula-da-silva-s-next-job>, (12.05.2013).

10 *Brazil 'to write off' almost \$900m of African debt*, <http://www.bbc.co.uk/news/world-latin-america-22669331>, (26.05.2013).

Składniki afrykańskiego importu z Brazylii (w %)

Składniki afrykańskiego eksportu do Brazylii (w %)

Wykres 2. Struktura brazylijskiej wymiany handlowej z Afryką.

Źródło: *Brazil's Economic Engagement with Africa*, http://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Publications/Brazil%27s_Economic_Engagement_with_Africa_rev.pdf, (11.05.2013).

Kolejnym krokiem jest umożliwienie ekspansji kapitału. Poprzez kanały dyplomatyczne tworzy się przyjazne i korzystne warunki dla działalności gospodarczej. Jednym z zasadniczych celów brazylijskich ambasad w Afryce uczyniono reprezentowanie rodzimych interesów gospodarczych. Biznesmeni korzystają też z bezpośredniego wsparcia pracowników placówek dyplomatycznych. Sukcesywnie rozszerzana sieć ambasad (z 18 do 37 w 2010 r.) pozwala na efektywne promowanie brazylijskich rozwiązań i produktów. Szczególnie mocno reklamowane jest rolnictwo oraz branża budowlana. Szeroko rozumiana infrastruktura, stanowiąca trzeci element strategii, w ostatecznym rozrachunku ma umożliwić szybkie dotarcie do niezbędnych dla gospodarki bogactw. W związku z tym nie może dziwić fakt, że brazylijskie konsorcja uzyskały ostatnio szereg umów budowlanych w Nigerii i wyrażają zainteresowanie projektami drogowo-kolejowymi w krajach Wschodniej Afryki¹¹.

11 *Brazil plans to Invest in East African infrastructure*, <http://www.africa-investor.com/article.asp?id=6848>, (12.05.2013).

Istotną rolę w omawianej strategii odgrywa partnerstwo publiczno-prywatne i ścisła kooperacja za pośrednictwem Brazylijskiej Agencji Ds. Promocji Handlu i Inwestycji (Apex-Brazil). Jest to niezależna organizacja ściśle współpracująca z Ministerstwem Rozwoju, Przemysłu i Handlu Zagranicznego. Wysiłki Apexu skupiają się na wspieraniu zagranicznych projektów, wzmacnianiu brazylijskiego eksportu i jednoczesnym przyciąganiu inwestorów. Agencja koordynuje poczynania 12 tys. krajowych firm z blisko 80 dziedzin gospodarki¹². W 2011 r. delegacja złożona z pracowników Apexu i reprezentantów kilkudziesięciu prywatnych kompanii przebywała z kilkudniową wizytą w płd.-wsch. Afryce. Połączenie sił sprawdza się także w branży finansowej. Trzy lata temu doszło do brazylijsko-portugalskiego porozumienia bankowego, które zaowocowało fuzją Banco do Brasil, Banco Brodesco i Banco Espírito Santo w Angoli, Republice Zielonego Przylądka, Maroku, Algierii, Mozambiku i RPA¹³. Brazylijczycy wykorzystali ugruntowaną pozycję lizbońskiego banku, aby rozszerzyć działalność i umocnić swoje wpływy w sektorze bankowym. Główną instytucją zapewniającą finansowanie afrykańskich projektów pozostaje Brazylijski Bank Rozwoju (BNDES). Jego budżet z przeznaczeniem na aktywność zagraniczną wyniósł w 2011 r. niemal 500 mln dolarów. Tylko w 2007 r. władze banku zaaprobowały kilkadziesiąt przedsięwzięć brazylijskich firm wartych łącznie 740 mln dolarów¹⁴. Przekazywane środki są jednym z podstawowych elementów rządowej akcji wspierania przedsiębiorców. BNDES otworzył także specjalne linie kredytowe m.in. dla Angoli, która w ostatnich latach przeżywa okres prosperity gospodarczej¹⁵. Ponad 1,5 mld dolarów posłuży władzom do sfinansowania kontraktów jakie uzyskali tam Brazylijczycy. Równie ważnym instrumentem pobudzającym ekspansję jest Program dla Eksportu Finansowego (PROEX), gdzie środki federalne, dysponowane przez Banco do Brasil, wspierają eksport brazylijskich towarów i usług.

12 *Brazilian Trade and Investment Promotion Agency*, <http://www.apexbrasil.com.br/portal/publicacao/engine.wsp?tmp.area=572>, (12.05.2013).

13 *Brazilian firms growing their presence in Africa*, <http://www.howwemadeitinafrica.com/brazilian-firms-growing-their-presence-in-africa/3268/>, (14.05.2013).

14 G. Seibert, op. cit., s. 8.

15 W latach 2001-2010 przeciętny roczny wzrost PKB wyniósł w Angoli ok. 11 proc. (rekord padł w 2007 r., kiedy gospodarka tego kraju powiększyła się o 22,7 proc.). Czynnikiem napędzającym rozwój krajowej gospodarki stały się przede wszystkim inwestycje w sektorze ropy naftowej i gazu ziemnego oraz budownictwie. Wprawdzie światowy kryzys ekonomiczny dotknął również Angolę, powodując już w 2009 r. zauważalne spowolnienie gospodarcze, jednak prognozy na kolejne lata wskazują, że w 2013 r. i 2014 r. angolski PKB utrzyma wysokie wartości i wyniesie odpowiednio 8,2 i 7,8 proc.. Za: *African Economic Outlook – Angola*, <http://www.africaneconomicoutlook.org/en/countries/southern-africa/angola/>, (14.05.2013).

Prywatni inwestorzy

Efekt dynamicznych zmian zachodzących w brazylijskiej gospodarce stało się nie tylko polepszenie wskaźników ekonomicznych, modernizacja wewnętrzna, czy wyjście milionów obywateli ze sfery ubóstwa. Dzięki lepszemu otoczeniu biznesowemu i większym zyskom wzrosły zdolności inwestycyjne tamtejszych firm. Przedsiębiorstwa brazylijskie stały się w minionych latach podmiotami o zasięgu światowym. Największymi graczami na rynku afrykańskim są potężne konglomeraty, zaangażowane w wielu działach gospodarki i dywersyfikujące w ten sposób swoje dochody. Wśród nich wyróżniają się cztery firmy stanowiące trzon brazylijskiej obecności w Afryce¹⁶.

Pierwszym z omawianej grupy jest Odebrecht działający w branży inżynierskiej, budowlanej, chemicznej i petrochemicznej. Prowadzi interesy w obu Amerykach, na Karaibach, w Afryce, Europie i rejonie Bliskiego Wschodu. Przychody firmy w 2009 r. wyniosły 21 mld, a w 2010 r. blisko 32 mld dolarów. Koncern zatrudnia na całym świecie 129 tys. pracowników¹⁷. W Afryce zakończył lub kontynuuje zlecenia na terenie Angoli, Botswany, Gabonu, Liberii, Libii, Mozambiku, Demokratycznej Republiki Konga i RPA. Najważniejsze projekty to m.in. rewitalizacja sieci kolejowej i modernizacja hydroelektrowni w Liberii oraz prace przy wznoszeniu kopalni węgla kamiennego, elektrowni i portu w Mozambiku. W Angoli Odebrecht koncentruje się na odbudowie zniszczeń po wieloletniej wojnie domowej i jest największym pracodawcą w kraju¹⁸.

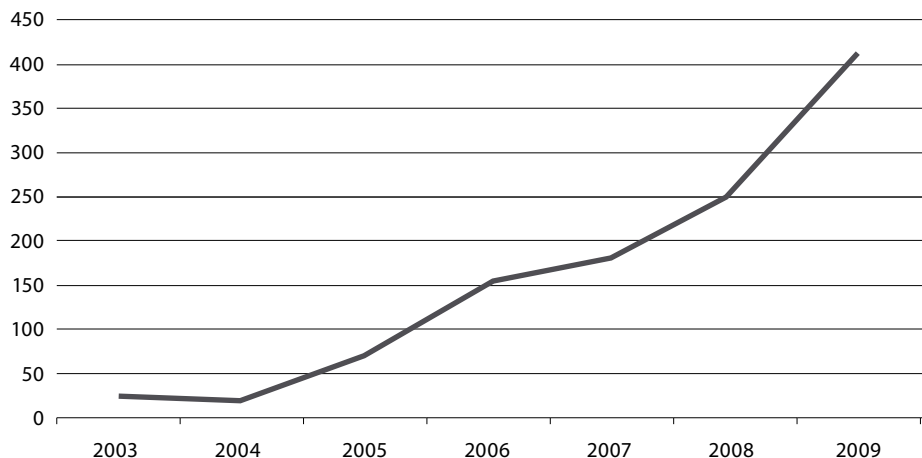
Camargo Correa Group (CCG) to następny z grona największych brazylijskich konglomeratów prowadzący działalność w budownictwie, energetyce, wydobywaniu surowców naturalnych, transporcie i nieruchomościach. W 2009 r. osiągnął 9 mld dolarów przychodów, a rok później suma ta wzrosła do 12,5 mld. Inwestycje firmy ulokowane są w Brazylii i kilkudziesięciu innych krajach świata¹⁹. W Afryce pracownicy CCG wykonują m.in. wszystkie etapy wartego 3,2 mld dolarów projektu budowy hydroelektrowni o mocy 1500 MW. Produkcja czystej energii elektrycznej rozpocznie się w 2015 r. Do jej przesyłu zostanie skonstruowana licząca 1,4 tys. km linia napowietrzna łącząca elektrownię ze stolicą pobliskiego Mozambiku.

16 S.Freemantle, J.Stevens, *BRIC and Africa: New partnerships poised to grow Africa's commercial infrastructure*, <http://ws9.standardbank.co.za/sbrp/search.do>, (14.05.2013).

17 Odebrecht Organization – Corporate Structure; www.odebrecht.com.br/en/odebrecht-organizations/corporate-structure, (15.05.2013).

18 M.de Queiroz, *Portuguese - the Common Language of Trade*, <http://ipsnews.net/news.asp?idnews=40040>, (15.05.2013).

19 Camargo Correa Group – Profile Presentation, <http://www.camargocorrea.com.br/>, (15.05.2013).

Wykres 3. Liczba brazylijskich projektów współpracy technicznej w krajach afrykańskich.
 Źródło: *Brazil's Economic Engagement with Africa*, http://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Publications/Brazil%27s_Economic_Engagement_with_Africa_rev.pdf,
 (16.05.2013).

Przedsiębiorstwem specjalizującym się w projektowaniu i wznoszeniu dużych obiektów budowlanych, takich jak autostrady, porty i lotniska jest natomiast Andrade Gutierrez (AG). Grupa obecna jest w telekomunikacji, nieruchomościach, dystrybucji wyposażenia technicznego i sprzedaży maszyn dla przemysłu. Zatrudnia prawie 60 tys. osób na czterech kontynentach, a w 2010 r. jej przychody przekroczyły 8,4 mld dolarów²⁰. Obecność w Afryce zainaugurowała w połowie lat. 80. budową połączeń drogowych w Kongu. W Algierii odpowiada za budowę zapory wodnej na północy kraju. Wartość tej inwestycji to w przybliżeniu ok. 350 mln dolarów. W Gwinei Równikowej oferta AG zwyciężyła w przetargu na budowę portu lotniczego i dróg dojazdowych w mieście Mongomeyen. Z kolei w Kamerunie, Kongu i Mauretanii brazylijska firma uczestniczy w budowie autostrad.

Ostatnim elementem układanki jest Queiroz Galvão, czyli międzynarodowa kompania z branży budowlanej, eksploatacji surowców energetycznych, wytopu stali oraz produkcji żywności. Przychody firmy wyniosły 2,3 mld w 2009 r. i 4,9 mld dolarów w 2010 r.. Queiroz Galvão zatrudnia w różnych rejonach globu ok. 30 tys.

20 Andrade Gutierrez Group, http://www.andradegutierrez.com.br/QuemSomos_ing.aspx?CD_Menu=209, (15.05.2013).

pracowników²¹. Swoją aktywność koncentruje na pracach związanych z infrastrukturą miejską, gospodarką odpadami, energetyką i poszukiwaniem paliw kopalnych. Główne inwestycje realizowane są w Angoli i Libii.

Przybliżając działalność brazylijskich firm na obszarze Afryki warto podkreślić, że niejednokrotnie firmy te efektywnie ze sobą współpracują. Do rzadkości nie należą bowiem przypadki, w których podwykonawcą danego zlecenia zostaje inne przedsiębiorstwo z Brazylii. Za przykład może posłużyć kopalnia węgla kamiennego w mozambickiej prowincji Tete. Właścicielem koncesji na wydobycie został brazylijski potentat górniczy Vale, zaś wszystkie niezbędne prace budowlane wykonują dla niego Camargo Correa Group i Odebrecht²². Na uwagę zasługuje również fakt, iż w przeciwieństwie do firm chińskich lub indyjskich, które zazwyczaj sprowadzają własnych robotników, Brazylijczycy oferują pracę miejscowej ludności. Bez wątpienia wpływa to korzystnie na kondycję ekonomiczną lokalnych społeczności, przyczyniając się również do pozytywnego postrzegania pracodawców z Ameryki Południowej.

Szansa dla Afryki

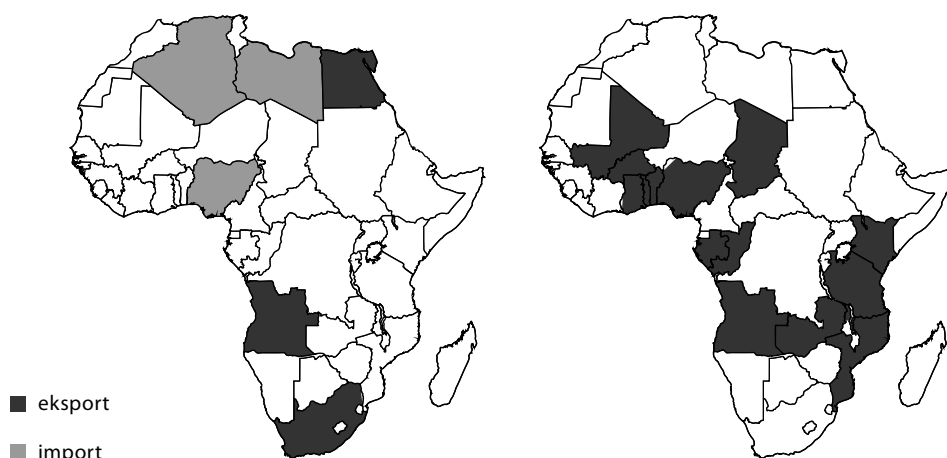
W swoich relacjach z Afryką Brazylia stara się uniknąć wizerunku kolejnego kraju, który spragniony jest wyłącznie afrykańskich bogactw i dąży do rabunkowej eksploatacji rozległych zasobów kontynentu. Punktem wyjścia przy tworzeniu rozbudowanych więzi z krajami Południa stały się partnerstwo i wzajemne zrozumienie. Właśnie dlatego polityka brazylijskich władz wobec Czarnego Łądu opiera się na przemysłowych celach długofalowych, wykraczających poza doraźne i jednostronne korzyści. W zamian za otwarcie rynków i wpuszczenie kapitału krajom afrykańskim oferowany jest atrakcyjny model ekonomiczny, sprawdzone rozwiązania oraz skuteczne metody działania. Brazylijczycy chcą dzielić się doświadczeniami w przewycięzaniu problemów społecznych i gospodarczych. Jest to tym cenniejsze, ponieważ Brazylia przechodziła kiedyś podobne trudności i zmagala się ze zbliżonymi przeciwnościami, jakie od wielu lat dotyczą niemal całą Afryką. Dodatkowo, udzielane wsparcie nie wiąże się bynajmniej z naciskami na miejscowych polityków, aby ze swej strony czynili daleko idące ustępstwa, czego niestety nie można powiedzieć o stosunkach chociażby z USA i UE.

21 Queiroz Galvão Group; <http://portal.queirozgalvao.com/web/grupo/o-grupo>, (16.05.2013).

22 *Moatize Coal Mining Property in Mozambique*, http://www.infomine.com/index/properties/Moatize_Coal.html, (16.05.2013).

Główni partnerzy handlowi Brazylii w Afryce

Brazylijskie projekty rolnicze w Afryce

Rys. 1. Brazylijskie zaangażowanie na kontynencie afrykańskim.

źródło: C. Stolte, op. cit.

Przykładami praktycznego zastosowania polityki pomocowej Brazylii dla państw afrykańskich jest funkcjonowanie instytucji odpowiedzialnych za transfer technologii i rozwiązań systemowych. W pierwszej kolejności należy wspomnieć o Brazylijskiej Agencji Badań Rolniczych (Embrapa), posiadającej przedstawicielstwa w kilku krajach Afryki²³. Do jej głównych zadań zalicza się promowanie współpracy naukowej i nowoczesnych technik upraw. Embrapa prowadzi też ośrodki badawcze w Ghanie, gdzie naukowcy kładą nacisk na wytwarzanie biopaliw, w których produkcji Brazylia jest światowym liderem. Etanol stanowi bowiem realną i tanią alternatywę dla paliw kopalnych, zwłaszcza ropy naftowej, co w przyszłości może zaowocować zmniejszeniem zależności energetycznej państw afrykańskich. Embrapa koordynuje liczne projekty z wykorzystaniem roślin oleistych i trzciny cukrowej na obszarze Mozambiku, Angoli, Konga i Nigerii. Podobny zakres działania leży w gestii Brazylijskiej Agencji ds. Współpracy (ABC). Instytucja ta odpowiada nie tylko za przedsięwzięcia o charakterze rolniczym, ale także związane z ochroną zdrowia i edukacją²⁴. ABC współpracuje

23 Brazilian Agricultural Research Corporation (Embrapa); http://www.brasil.gov.br/sobre/science-and-technology/research-units/brazilian-agricultural-research-corporation-embrapa/br_model1?set_language=en, (17.05.2013).

24 Brazilian Cooperation Agency (ABC); http://www.abc.gov.br/training/informacoes/ABC_en.aspx, (17.05.2013).

ściśle z władzami lokalnymi w walce z analfabetyzmem, organizuje kursy i szkolenia dokształcające oraz propaguje efektywniejsze metody upraw. Ponad połowa budżetu Agencji przeznaczana jest na programy społeczne w krajach portugalskojęzycznych. Ministerstwo Rozwoju Rolnego realizuje natomiast akcję „Więcej żywności”, która dąży do eliminacji odwiecznego problemu Afryki, zjawiska głodu. Udzielane jest niezbędne wsparcie techniczne i finansowe przy zakładaniu rodzinnych farm oraz tworzeniu spółdzielni producenckich w Ghanie, Zimbabwie i Mozambiku. W tym ostatnim kraju rząd brazylijski przeznaczył 23 mln dolarów na budowę fabryki leków zwalczających wirusa HIV, którym zarażony jest już co dziesiąty obywatel Mozambiku. Zakład wykorzysta brazylijską wiedzę naukową i doświadczenia przy produkcji tanich preparatów antyretrowirusowych²⁵. W Mozambiku prowadzone są także intensywne badania związane z profilaktyką i leczeniem chorób endemicznych.

Jaka przyszłość?

Pomimo zauważalnego w Brazylii spowolnienia gospodarczego i rosnących kłopotów społecznych, co wymusi zapewne większą koncentrację na sprawach wewnętrznych, w kolejnych latach relacje z Afryką ulegną dalszemu pogłębieniu. Decydującym czynnikiem pozostanie ogromny deficyt infrastrukturalny i jednocześnie stabilny rozwój tamtejszych gospodarek. Po okresie krwawych wojen domowych, które zrujnowały wiele krajów i doprowadziły do śmierci tysięcy a nawet milionów ludzi, dla Afryki nastały spokojniejsze czasy. Kontynent ten jawi się teraz jako miejsce, gdzie warto inwestować zaś perspektywa zysków jest nader korzystna. Miniona dekada charakteryzowała się dynamicznym rozwojem ekonomicznym i postępującą odbudową, stwarzając tym samym ogromne szanse dla zagranicznego kapitału. W latach 2001-2010 aż sześć z dziesięciu najszybciej rosnących gospodarek świata znajdowało się właśnie w Afryce. Raporty opracowane przez Międzynarodowy Fundusz Walutowy wskazują na zachowanie tej tendencji²⁶. Prognozy ekspertów są szczególnie optymistyczne dla Etiopii, Mozambiku, Tanzanii, Konga, Ghany, Zambii, a także Nigerii. Według innych szacunków, do 2030 r. afrykański rynek konsumentów powiększy się do blisko 1,3 mld osób, które przeznaczą ponad 1 bln dolarów na zakup rozmaitych dóbr i usług²⁷.

25 *Mozambique launches Brazil-funded drugs plant to battle HIV*, <http://reliefweb.int/report/mozambique/mozambique-launches-brazil-funded-drugs-plant-battle-hiv%E2%80%8E>, (17.05.2013).

26 *A more hopeful continent. The lion kings?*, <http://www.economist.com/node/17853324>, (20.05.2013).

27 *The Rise & Rise of Africa's Consumer Market*, <http://africanbusinessmagazine.com/features/retail/the-rise-rise-of-africas-consumer-market>, (20.05.2013).

Z dużą dozą prawdopodobieństwa można zatem stwierdzić, iż mniejsza uwaga brazylijskiego rządu poświęcona relacjom zagranicznym zostanie zrekompensowana przez aktywność podmiotów prywatnych. Wobec stagnacji gospodarczej w kraju, brazylijscy przedsiębiorcy chętniej inwestują swoje środki za granicą i mają ambicje stania się graczami globalnymi. Firmy takie jak Cotemis (tekstylna), Embraer (lotnictwo), Marcopolo (motoryzacja), Natura (farmacja), Sadia (żywność), Vale (górnictwo), czy Votorantim Group (przemysł ciężki/energetyka) będą przewodzić następnej fazie integracji z Afryką.

Summary

During the last decade Brazil consolidating its position as an emerging regional power in the global political system. Relations with Africa are integral parts of Brazil's political and economic ambitions in a new international context. Common history, culture and language are very useful advantages in relations with Africa and also in the strategy of South-South cooperation. Brazil can also play an important role in contributing to the continent's social and economic growth. This article describes the development of relations between Brazil and Africa during the last decade.

mgr Mateusz Doliński – absolwent stosunków międzynarodowych na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Redaktor w dziale Ameryka Łacińska PSZ.pl, współpracownik portali Polityka Globalna (politykaglobalna.pl) i Stosunki Międzynarodowe (stosunkimiedzynarodowe.pl). Obszar jego zainteresowań skupia się na regionie latynoamerykańskim (ze szczególnym uwzględnieniem Kuby), Bliskim Wschodzie i kwestiach bezpieczeństwa energetycznego.

kontakt: magnecjusz@gmail.com